

ARHEOLOŠKI MUZEJ ZADAR

1. SKUPLJANJE GRAĐE

1.2. Terensko istraživanje

Usprkos značajnom smanjenju programa financiranih sredstvima Ministarstva kulture i tijekom 2008. g. Arheološki muzej Zadar izvršio je veći broj terenskih istraživanja, i to: kroz programe Muzeja: Cvijina gradina u Kruševu, Katedrala sv. Jakova Starijeg u Udbini. izvan programa Muzeja (zaštitna istraživanja): crkva sv. Roka u Rogovu kod Sv. Filipa i Jakova, crkva sv. Jure u Kruševu, crkva sv. Viktora u Telašćici, Biograd - više položaja, Sv. Petar u Bibinju, Sv. Petar u Starigradu, Zadar - Ulica Polačišće, Zadar - Ulica Ljudevita Posavskog, Nin - Sv. Grgur.

Arheološka istraživanja

- *Cvijina gradina u Kruševu*

Istraživanja na Cvijinoj gradini u Kruševu nastavljena su u periodu između 11. studenoga i 3. prosinca 2008. u trajanju od ukupno 14 radnih dana. Početku ovogodišnjih istraživanja prethodila je priprema terena obavljena tijekom rujna i listopada, koja se sastojala u čišćenju okoliša sonde od kamenja nagomilanog iz prethodnih kampanja. Voditelj istraživanja je dipl. arh. Natalija Čondić, kustos prapovijesnog odjela Arheološkog muzeja, a u istraživanjima su sudjelovali Ivan Čondić, dokumentarist-crtičar, dipl. arheolozi Mirjana Stojšavljević Bakić, Šime Vrkić i Jelena Vekić, te studenti i apsolventi Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru Melita Mičić, Milan Šonc, Filip Batur i Marko Jablan. Radovi su provedeni sredstvima Ministarstva kulture RH, uz dodatnu financijsku potporu Grada Obrovca.

Ovogodišnja istraživanja bila su usmjerena prema dovršavanju radova u istočnom dijelu sonde A. Radilo se na iskupu unutar prostorije 4, odnosno zadnje prostorije uz istočni rub platoa gradine. Iskop je obuhvatio površinu cca 9x5,70 m (oko 50 m²), u sloju debljine od najmanje 10 do najviše 120 cm. Na spomenutoj se površini prije početka ovogodišnjih radova nalazio veliki navoz kamenja iz prethodnih istraživanja, koji je pripremnim radovima uklonjen. U okviru ovog

iskopa djelomično je dovršeno i istraživanje arheološkog sloja do živca (na polovici iskopane površine), a sakupljena je veća količina pretežno keramičke građe liburnskih i rimskih odlika, ulomci građevinskog materijala, te nešto metalne i staklene građe.

Na istočnom rubu platoa gradine, u okviru zadane sonde A, nalazi se niz od nekoliko prostorija vezanih zajedničkim zidovima (zasad označene slijedom brojeva od 4 do 6). Ovogodišnji iskop ograničen je na istraživanja unutar prostorije 4, te manjim dijelom i unutar prostorije 6.

Radovima u prostoriji 4 djelomično je otkriven ovaj objekt čiji tlocrt i dimenzije, kao i sastav arheoloških slojeva na cijeloj površini iskopa, odgovaraju onima u prethodno istraženim prostorijama. Arheološki sloj je, kao i do sada, mjestimično sačuvan među živcom, a iznad njega se nalazio nasip tamne površinske zemlje čija je debljina varirala od desetak centimetara do preko jednog metra. Tlocrt prostorije nije u potpunosti definiran: prema sjeveru još nije pronađen njezin perimetralni zid (čini se kako je ovaj objekt dosta izdužen prema samom platou gradine), a prema nalazu još jednog manjeg zida u unutrašnjosti čini se kako je i ovdje moguće očekivati dodatne zidane konstrukcije, poput one u nedavno istraženju prostoriji 3. Prema istoku i jugu na ovu se prostoriju, kako je rečeno, nadovezuju drugi objekti čiji su zidovi zasad tek ustanovljeni i nisu dalje istraživani. Zbog nešto skromnijih sredstava kojima se ove godine raspolagalo, radovi nisu zaključeni na istočnoj strani otkrivanjem cijelog perimetralnog zida, već je njegov tijek praćen iskopom uz unutrašnje lice, u dužini od nekoliko metara. Iz tog je razloga i ovo prva kampanja nakon koje nije bilo potrebno izvršiti konzervaciju zidova, jer su ostavljeni pod zemljom.

Njihovim otkrivanjem i konzervacijom u sljedećoj kampanji bit će zaključen istočni rub ove velike sonde (sonda A) u kojoj već niz sezona kontinuirano traju istraživanja. Premda je u njoj otkriven građevinski kompleks koji se očigledno širi i dalje na jug, prateći gradske komunikacije prema bedemu i ulazu u naselje, istraživanje u ovoj sondi bit će zaključeno definiranjem ove zadnje prostorije uz istočni rub platoa.

Zbog vrlo nestabilnih vremenskih prilika (koje su u više navrata prekidale radove ove istraživačke sezone), osobito jakog vjetrova koji je često ometao rad u prostoriji 4, dijelom se ove godine istraživalo i na jugoistočnoj padini gradine gdje se nalazi nekropola na čijoj se površini razaznaju pojedinačne konstrukcije grobova, donekle uništene erozijom i raznim iskopavanjima. Ovdje je stoga otvoren i istražen jedan od grobova. Radi se o devastiranom (ili već ranije istraženom) grobu u kojem je pronađeno nešto kostiju, te vrlo malo sitnih nalaza (keramika, perlice, dugme). Sustavni rad na nekropoli planira se od iduće kampanje.

U kampanji 2008. g. nastavljeno je i geodetsko snimanje (izrada osnovne geodetske podloge). U ovoj fazi ono je obuhvatilo snimak ovogodišnjih istraživanja u sondi A, zatim snimak pristupne ceste s južne strane, kamenolom na zapadnom dijelu gradine, te nastavak snimanja istočnog podgrađa s nekropolom i docima. Snimljeni su i pojedinačni grobovi vidljivi u pejzažu (na dijelu groblja koji se nalazi na jugoistočnoj padini uz gradinu).

- *Katedrala sv. Jakova starijeg u Udbini*

Od 8. rujna do 5. studenoga 2008. trajala su arheološka istraživanja Katedrale sv. Jakova Starijeg u Udbini. Nakon stanke od jedne godine financijskom potporom Ministarstva kulture RH nastavljena su istraživanja koja je Muzej proveo u suradnji s Muzejom Like iz Gospića. Radilo se na nekoliko položaja: unutar stolnice, posebice u njezinom sjeverozapadnom kutu, uz južnu dogradnju, odnosno u prostoru pretpostavljenoga biskupskog dvora. Ukupno je istraženo 270 m². U središnjem dijelu lađe katedrale kopalo se na mjestu koje je devastirano tijekom Domovinskog rata (1994.). U sjeverozapadnom dijelu crkve istraženo je najviše grobova (ukupno 19 s više ukopa u 2 do 3 sloja kostura). Najzanimljiviji je grob 195 u kojem su pronađene 2 trojagodne pozlaćene naušnice (14. st.), jedan pozlaćeni prsten sa osmerokutnom krunom i jedna željezna pređica s dva trna. U drugim grobovima pronađeno je nekoliko prstenova (od toga dva s krunom), željeznih pređica, 2 brončane alke i ostatci platna.

U prostoru pretpostavljenoga biskupskog dvora pronađen je jedan grob s više ukopa. najznačajniji su nalazi dvije srebrne naušnice s tri naroskana koljenca (14 st.). Istražen je veći dio površine s nekoliko zidova, koji će još bolje biti definirani budućim istraživanjima. Tu se našlo više ulomaka kasnosrednjovjekovne keramike i nešto ulomaka majolike i stakla. Valja istaknuti da je pronađeno stotinjak manjih ulomaka gotičkoga pokućstva i ponešto ulomaka fresaka.

U svim dosadašnjim kampanjama istraženo je 214 grobova.

Arheološka istraživanja vodio je prof. Radimir Jurić, dok je suvoditeljica bila mr. Tanja Kolak, viša kustosica Muzeja Like u Gospiću. Još su sudjelovali: J. Vekić, dipl. arh., M. Bakić, dipl. arh., vanjske suradnice Arheološkoga muzeja, I. Čondić, dokumentarist Arheološkoga muzeja, i troje studenata Sveučilišta u Zadru, te 6 fizičkih djelatnika iz Udbine.

- *Sv. Jure u Kruševu*

U razdoblju od 22. rujna do 11. studenog J. Vučić vodio je drugu kampanju istraživanja na mjestu crkva sv. Jure na groblju u Kruševu. U navedenom razdoblju odrađeno je 30 radnih dana. U cijelosti je istražen prostor uz južno zide i pred crkvom.

Postanak crkve u literaturi se do sada vezivao uz razdoblje srednjeg vijeka i rjeđe uz razdoblje kasne antike. Tijekom ovih istraživanja u crkvi su otkriveni nalazi keramike iz željeznog doba, nalazi keramike i kosti iz antičkog razdoblja, nalazi keramike i novca iz vremena kasne antike, te grobovi sa srednjovjekovnim, kasnosrednjovjekovnim i novovjekovnim nalazima. Uz pokretne nalaze otkriveni su i arhitektonski ostatci iz više razdoblja.

Prema otkrivenim pokretnim i nepokretnim nalazima i njihovim međusobnim odnosima može se rekonstruirati povijesni slijed na nalazištu. U početku se na ovom položaju nalazio jedan ili više željeznodobnih tumula. U razdoblju antike na istom mjestu sagrađen je stambeno–gospodarski objekt, vjerojatno vezan uz polje koje se prostire južno od njega. U kasnoj antici ovaj je objekt većim dijelom uklonjen i preko njega je sagrađena masivna građevina sa zidovima ukrašenima pilastrima. U razdoblju predromanike iznad kasnoantičke građevine podignuta je mala kružna crkva nadsvođena kupolom (rotonda). Uokolo crkve u 10. st. formira se groblje. U vrijeme razvijenoga srednjeg vijeka pred rotandom je dozidan kvadratni brod. Na prostoru oko crkve i dalje se obavljaju ukopi. Od vremena turske okupacije do kraja 17. st. crkva preživljava. Početkom 18. st. pred rotandom je prigraden prostrani kvadratni brod i u njemu su planski izgrađene velike grobnice. Rtonda je u ovoj fazi služila kao sakristija. Krajem 18. ili početkom 19. st. rotonda je srušena, a na njezinom mjestu, s istočne strane crkvi je dozidano prostrano kvadratno svetište. Sredinom 19. st., nakon izgradnje nove župne crkve, brod ove stare crkve skraćen je na polovicu.

- *Sv. Viktor u Telašćici*

U razdoblju između 25. ožujka i 26. svibnja J. Vučić vodio je istraživanje kod ostataka crkve sv. Viktora iznad Stivanjeg polja u Telašćici. U navedenom razdoblju odrađeno je 13 radnih dana. U potpunosti je istražena crkva s prigradnjama.

Na osnovu ranijih istraživanja crkva se datirala u predromaničko razdoblje i tumačila kao jednostavna kvadratna građevina presvođena kupolom. Tijekom ovih istraživanja u crkvi i uz nju otkriveni su nalazi keramike iz ranoga brončanog doba, nalazi stakla i keramike iz kasnoantičkog razdoblja, nalazi keramike i kamenoga crkvenog namještaja iz razdoblja predromanike te nalazi

keramike iz kasnog srednjeg vijeka. Uz pokretne nalaze otkriveni su i ostatci arhitekture iz više faza.

Prema otkrivenim pokretnim i nepokretnim nalazima i njihovim međusobnim odnosima moguće je rekonstruirati povijesni slijed na nalazištu. U rano brončano doba na mjestu crkve sv. Viktora nalazio se brončanodobni tumul. U razdoblju kasne antike, najvjerojatnije u drugoj polovici 5. ili početkom 6. st. uz sjeverni rub tumula sagrađena je mala crkvice. Za gradnju je korišten kamen s tumula. U predromaničkom razdoblju crkvi je na zapadu prigraden aneks, a opremljena je i novim namještajem predromaničkog stila. U razvijenom srednjem vijeku crkvi je prigraden južni aneks (sakristija).

- *Sv. Roko u Rogovu kod Sv. Filipa i Jakova*

Od 7. siječnja do 19. veljače 2008. provedena su zaštitna arheološka istraživanja na trasi iskopa kanala za vodovod u blizini crkve sv. Roka (prije Sv. Mihovila) u Rogovu kod Sv. Filipa i Jakova. Istraživanja su provedena potporom poduzeća Komunalac iz Biograda i Općine Sv. Filip i Jakov. Bio je to nastavak radova iz konca prošle godine. Radilo se na trasi kanala koji nije prethodno bio zahvaćen iskopom bagera, tik uz sondu A, tj. s njezine južne strane u dužini 11 m, a širini 2 m. Ukupno je istraženo 9 in situ sačuvanih grobova (odrasli pokojnici i djeca), od kojih su 2 groba imala sačuvano po nekoliko obložnica. Moguće je da su u četiri slučaja pokojnici bili položeni u drvenim lijesovima (pronađeni su željezni čavli, kao i ostaci drva od lijesa). Grobovi pripadaju kasnom srednjem vijeku. Pronađen je nakit, novac, pređice, čavli, 1 željezna strelica, ulomci staklenih posuda, veća količina životinjskih i ljudskih kostiju, ulomci posuđa od pečene zemlje i dr.

Istraživanja je vodio Radomir Jurić, muzejski savjetnik, a još su sudjelovali J. Vekić, dipl. arh. vanjska suradnici Muzeja, F. Nedved, viši muzejski fotograf, I. Čondić, dokumentarist, te J. Bazo i L. Buas, studenti na Odjelu za arheologiju Sveučilišta u Zadru.

- *Biograd na Moru*

Od 17. siječnja do 23. lipnja 2008. trajala su zaštitna arheološka istraživanja na više položaja u Biogradu na Moru. Naime, u sklopu uređenja povijesne jezgre i ugradbe novog sustava odvodnje provedena su istraživanja na više položaja: Narodnom trgu (Trg Brce, sjeveroistočno od crkve sv. Ivana Evanđeliste), u Ulici kralja Zvonimira (crkva Sv. Tome), na spoju Ulice kneza Trpimira i

Trga Sv. Stošije, na spoju Ulice Grgura Ninskog i Trga hrvatskih velikana i napose u Ulici Sv. Ivana Evanđeliste. Poduzeto je i nekoliko stručnih intervencija prigodom iskopa nekoliko kanala za odvodnju u povijesnoj jezgri Biograda. Istraživanja je vodio Arheološki muzej iz Zadra u suradnji s Zavičajnim muzejem iz Biograda.

Najopsežnija istraživanja izvedena su na Narodnom trgu (Trg Brce), koji se proteže sjeveroistočno od ostataka crkve sv. Ivana Evanđeliste. Tim istraživanjima pristupilo se prema konzervatorskim uvjetima Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zadru. Ovim zahtjevnim radovima obuhvaćena je površina preko 1.000 m² (najveća dužina iznosi 38,10, a širina 27,50 m).

Istraživanja navedene crkve koja je pripadala muškom benediktinskom samostanu (11. st.) provodio je 1969. i 1970. Arheološki muzej iz Zadra. Uz sjeveroistočni zid izvedena su revizijska istraživanja (uski pojas) i zaštitna u dužini od 30 m i širini 6 m. U toj zoni ukupno je istraženo 17 grobova, dok su 3 groba (s ukopom djece) istražena u prostoru 15 do 20 m sjeveroistočno od crkve. Gotovo svi grobovi su bili s grobnom arhitekturom. Većina grobova je sadržavala više od jednog pokojnika. U njima su pronađeni skromni nalazi nakita (uglavnom brončane karičice) koji pripadaju kasnom srednjem i ranom novom vijeku. Ljudski osteološki materijal analiziran je u Odsjeku za arheologiju HAZU u Zagrebu (dr. M. Šlaus).

Graditeljski ostaci najvećim su dijelom otkriveni u sjeveroistočnom, a manje u zapadnom i istočnom dijelu Narodnoga trga. Radi se o arhitektonskim ostacima koji su služili za stanovanje i druge sadržaje. Objekti se razlikuju veličinom, kao i fazama izgradnje. Zidovi su građeni od manje ili više obrađenog kamena, neujednačene veličine i vezani žbukom. Temelji im leže izravno za živcu.

Naslučuje se postojanje jedne ulice u dužini 21,5 i širini 3 m. Vodila je od sjeverne strane iskopa prema crkvi i groblju. Pretpostavljenu ulicu sa zapadne strane zatvara još jedan stambeni sklop od kojeg neki zidovi idu ispod postojećih kuća i ogradnog zida dvorišta. Posebice je zanimljiv omanji četvrtasti objekt na samom kraju sjeveroistočnog dijela Trga. Tu je ispod šteta i debelog sloja kamenih ploča nađena velika količina ulomaka zemljanih posuda i životinjskih kostiju. U istočnom dijelu Trga pronađeni su recentni ostaci omanjeg stambenog objekta s većom površinom kaldrme.

Na cijeloj površini Narodnog trga pronađeno je mnoštvo ulomaka zemljanih posuda (gruba keramika, od koje je jedan dio ukrašen, te ulomci glazirane keramike-majolike). Moći će se spojiti, odnosno rekonstruirati više posuda.

Pronađeno je nekoliko obrađenih kamenih ulomaka iz rimskog doba i srednjeg vijeka.

Iako se na prvi pogled radi o skromnim arheološkim nalazima, zapravo je riječ o veoma značajnim nalazima koji će umnogome nadopuniti sliku razvoja Biograda od srednjeg do novog vijeka. To će još više potvrditi daljnje proučavanje novopronađene arheološke građe, kao i nova istraživanja koja će uslijediti u povijesnoj jezgri toga nekadašnjeg hrvatskog kraljevskog i krunidbenog grada

Istočno od crkve sv. Ivana Evanđeliste u Ulici Sv. Ivana otkriveno je dvadesetak grobova s nalazima od 12. st. do ranoga novog vijeka. Većina grobova je imala arhitekturu. Pronađeno je i više ulomaka kasnosrednjovjekovne keramike.

Na spoju Ulice kneza Trpimira i Trga Sv. Stošije (tik uz nekadašnju biogradsku stolnicu) istražena su dva zidana groba s višekratnim ukopima. Radi se o grobovima iz ranoga novog vijeka.

U Ulici kralja Zvonimira (crkva sv. Tome, nekadašnji ženski benediktinski samostan) zaustavljen je iskop kanala za odvodnju koji je trebao proći kroz ostatke crkve. Istražen je jedan dio sa graditeljskim ostatcima crkve (11. st.) i nekih mlađih objekata, a otkriveno je i nekoliko grobova. Ovdje će se istraživanja u najskorije vrijeme nastaviti.

Na spoju Ulice Grgura Ninskog i Trga hrvatskih velikana istražen je dio obrambenog sustava grada Biograda iz kasnoga srednjeg vijeka.

U radovima je ostvarena veoma dobra suradnja s Gradom Biogradom, Konzervatorskim odjelom iz Zadra. Zavičajnim muzejom iz Biograda, komunalnom tvrtkom Bošana, projektantima, izvoditeljima i dr. Zakonsku zaštitu istraživanjima pružio je Konzervatorski odjel u Zadru, čiji su stručnjaci na čelu s pročelnikom g. J. Kršulovićem, višekratno boravili u Biogradu. Osobita suradnja je ostvarena s g. Filipom Đinđićem, dipl. arh. i etnologom, konzervatorom u navedenom Odjelu.

Istraživanja je vodio prof. Radomir Jurić, muzejski savjetnik i voditelj Srednjovjekovnog odjela Arheološkoga muzeja u Zadru uz sudjelovanje: I. Zorić i M. Čepe, pripravnika u Zavičajnom muzeju u Biogradu, J. Vekića, dipl. arh., vanjskog suradnika Muzeja, te A. Jordan dipl. arh. i R. Žunića, vanjskog suradnika Muzeja, kao i prof. I. Čondića, dokumentariste i F. Nedveda, višeg

fotografa u Arheološkom muzeju, studenata arheologije Sveučilišta u Zadru i pomoćnih djelatnika zadarskoga muzeja.

- *Sv. Petar u Bibinju*

Od 2. do 23. prosinca 2008. uz višekratne prekide poradi višednevnih kišnih dana i jakih bura (ukupno 5 radnih dana) trajala su zaštitna arheološka istraživanja crkve sv. Petra na položaju Petrina u Bibinjama. Radovi su provedeni financijskom potporom Zadarske županije i Općine Bibinje. Nakon stanke od četiri godine nastavljena su istraživanja u unutarnjem dijelu crkve, posebice u blizini svetišta koje je devastirano izgradnjom talijanskog bunkera nakon I. svjetskog rata. Očišćen je i uređen cijeli okoliš crkve i započelo se sa istražnim radnjama. Radovi su prekinuti pred božićne i novogodišnje blagdane i nastaviti će se iza Sv. Tri Kralja.

Istraživanja je vodio Radomir Jurić, a još su sudjelovali: J. Vekić, dipl. arh. i L. Lučić student arheologije Sveučilišta u Zadru i četiri fizička djelatnika koja je osigurala Općina Bibinje.

- *Sv. Petar u Starigradu*

Od 24. lipnja do 10. srpnja 2008. financijskom potporom Općine Starigrad provedena su arheološka istraživanja u zapadnom dijelu crkve sv. Petra u Starigradu. Istraženo 6 grobova s nalazima (2 mletačka novčića, 1 prsten, 10 perli, 1 brončana igla, 1 koštana ukosnica, željezni čavli i manja količina grube keramike) iz ranoga novog vijeka. U dosadašnjih devet istraživačkih kampanja ukupno je istraženo 215 grobova.

Istraživanja je vodio Radomir Jurić, a još su sudjelovali J. Vekić i I. Čondić.

- *Zadar - Ulica Polačišće*

Početak veljače započeli su radovi na izgradnji sustava za odvodnju u ulici Polačišće. U periodu od 6.2. do 23. 4.2008. obavljeno je zaštitno arheološko istraživanje spomenutog prostora. Istraženo je oko 183 metra kanala. Širina kanala bila je 2 metra, a dubina od 0,5 - 2,5 m. Otkriveno je 90 grobova, 6 zidova i 80 m ceste. Grobovi su iz rimskog perioda i pripadaju velikoj antičkoj nekropoli koja je prethodnih godina istraživana na prostoru Relje. Otkriveni zidovi su dijelovi grobnih parcela, a cesta od nabijenog kamenja je iz kasnijeg perioda.

Istraživanja je vodila T. Alihodžić, kustos Muzeja.

- *Sv. Grgur u Ninu*

Arheološki muzej Zadar - Muzej ninskih starina na osnovu ugovora potpisanog s Cestama - Varaždin, a zbog gradnje nove trase državne ceste D - 306, Zadar - Nin - Vir, započeo je 23. 05. 2008. arheološke radove na lokalitetu Sv. Grgur gdje se nalazi i ostatci istoimene crkve. Sam lokalitet smješten je neposredno uz lijevu stranu današnje trase državne ceste D - 306, na udaljenosti od oko 1,5 km zapadno od stare gradske jezgre. Ovo nije prvi put da se na ovoj lokaciji provode arheološka istraživanja. Na osnovu arhivskih podataka poznato nam je da je rečena crkva već jednom bila otkopana i to u periodu od 1929.–1930. godine i to pod vodstvom danskog arheologa E. Dyggvea. Tadašnjim istraživanjima u potpunosti su iskopani gabariti pravokutne crkve s polukružnom apsidom, dimenzija 5,6x9,8 m. Nažalost, zbog gradnje mitraljeskog gnijezda za II svjetskog rata, tj. zbog gradnje bine iznad ostataka crkve za vrijeme proslave *Branimirove godine* 1979. g. ostatci crkve uvelike su devastirani. Ovogodišnjim istraživanjima utvrđeno je da se ostatci crkve nalaze u vrlo lošem stanju, tj. da pojedini zidovi crkve u potpunosti nedostaju (južni zid), ili da su postojeći zidovi sačuvani samo u temeljnoj stopi. Uokolo crkve otkrivena su tri groba plitko ukopana u živac. Dva groba nesumnjivo pripadaju srednjovjekovnom periodu, dok treći grob na osnovu položaja kostura pripisujemo razdoblju II svjetskog rata. Nalazi nisu registrirani u niti jednom grobu. Nakon otkapanja crkve nesumnjivo je dokazano da je ona izgrađena na zemljanom prapovijesnom humku. Kako arheološki radovi još uvijek traju, na osnovu dosadašnjih metalnih i keramičkih nalaza humak možemo datirati u kasno brončano doba. Više informacija o humku i vremenu njegova nastanka znat će se po završetku arheoloških istraživanja.

Arheološki nadzor

- *Zadar, Relja - Ulica Ljudevita Posavskog*

U periodu od 20. do 23.6.2008. obavljen je arheološki nadzor i istraživanje kanala. Otkriven je jedan zid i jedan uništeni grob.

- *Vir*

Temeljem ugovora o gradnji IV faze magistralnog cjevovoda Petrčane - Nin - Vir, sklopljenog između Vodovoda d.o.o. - Zadar (naručitelj) i Vodoinstalacije d.o.o. - Zadar (izvođač), uvjetovan je nadzor arheologa tijekom izvođenja radova. Na osnovu rečenog uvjeta izvođač radova obratio

se Arheološkom muzeju Zadar - Muzeju ninskih starina zbog osiguranja nadzora, koji je navedena ustanova i osigurala u vremenu od 18. 1. do 11. 4. 2008. Arheološki nadzor proveo je Mate Radović, te je u navedenom periodu na terenu proveo 14 radnih dana. Nadzorom na liniji trase nije utvrđeno postojanje nikakvih relevantnih arheoloških niti povijesnih ostataka.

- *Gornji most Nin*

Krajem 2007. godine Grad Nin započeo je radove na obnovi Gornjeg mosta iz 16. st. Zbog loše sačuvanosti mosta odlučeno je da se srednji nosači lukova mosta razidaju i ponovno saznidaju, a iz tog razloga trebalo je osigurati i stalni arheološki nadzor. Nadzor je započeo 20. 11. 2007. i trajao je do 1. 5. 2008. Nadzorom je evidentirano dvadeset i pet kamenih spomenika iskorištenih kao spolija. Četiri spomenika i to ulomak pilastra ukrašen pletrom, rimski miljokaz te dva ulomka rimskih spomenika ukrašenih plitkim reljefom smješteni su odmah po pronalasku u Muzej ninskih starina. Dok je za ostale spomenike u pravilu većih dimenzija i ukrašenih jednostavnim profilacijama dogovoreno s Anastazijom Magaš iz Konzervatorskog odjela u Zadru da se ponovno uzidaju u nosače lukova mosta. Spomenici koji ne budu uzidani u most, po završetku radova biti će deponirani u vanjsko dvorište Muzeja ninskih starina. Arheološki nadzor provedi su Mate Radović i dipl. arheolog Šime Glavan.

Rekognosciranje i inspekcija terena

- U Splitskoj ulici u Zadru (Stanovi) izvršena je jednodnevna intervencija kojom prilikom su ustanovljena i dokumentirana 4 uništena groba.
- U studenom i prosincu 2008. g. djelatnici antičkoga odjela Arheološkog muzeja Zadar s nekoliko vanjskih suradnika izvršili su poslove rekognosciranja šireg prostora odlagališta otpada općina Biograd i Pakoštane sjevernije od Vranskoga jezera (položaj Baštijunski brig) na kojemu se planira izgradnja golf igrališta. Rekognosciranjem su otkrivena tri dosad nepoznata arheološka lokaliteta: ostatci antičkoga gospodarskog imanja u blizini kojega se kasnije razvilo srednjovjekovno selo (u blizini je manji kamenolom), manji gospodarski sklop antičkoga postanja i prapovijesno naselje otvorenog tipa. Trasa dionice akvedukta Biba/Pećina - Zadar nažalost ponovno nije ustanovljena. Rezultati istraživanja biti će obrađeni kao tema stručnoga ispita kolegice Ive Zorić, donedavno djelatnice Zavičajnoga muzeja Biograda na Moru.

- Tijekom 2008. voditelj srednjovjekovnog odjela, R. Jurić, često je boravio na širem zadarskom području, rekognoscirajući ga i nadzirući već poznata nalazišta, te stručno intervenirajući kada je to bilo potrebno. Primjerice: Pag-Stari Grad, Povljana (više položaja, posebice crkva Martina i Obatnice), Novalja (Loža), Caska (Sv. Juraj), Radovin (Sv. Petar), Poličnik (gradina - utvrda iz 16. st.), Velim (Velištak i okolno područje na prostoru poslovne zone Novi Stankovci), Rogovo (Sv. Roko, Dvorine), Sikovo (Crkvina) više položaja u Zadru, Udbina (nekoliko položaja, suradnja na pokusnim istraživanjima kasnosrednjovjekovne utvrde na položaju Gradina koja je vodila mr. T. Kolak iz muzeja Like u Gospiću) i dr.

2. ZAŠTITA

2.1. Preventivna zaštita

Od siječnja do travnja 2008. g. trajali su radovi na uređenju dvaju najvećih depoa Muzeja - prapovijesnoga i antičkoga - kojom prilikom su njihovi prostori zamijenjeni, građa većim dijelom prepakirana, te je izvršena selekcija i evidentiranje građe koja ulazi u najuži izbor za novi stalni postav antike, kao i staklene građe za Muzej antičkog stakla.

2.2. Konzervacija

U restauratorskoj radionici Muzeja obrađena je slijedeća sitna arheološka građa:

- Brončanih predmeta - 318 kom., od toga 309 komada manjih dimenzija (125 novčića, 32 prstena, 26 alki, 15 aplika, 10 kopči, 12 igala, 10 zakovica, 10 naušnica, 6 pločica, 8 fibula, 4 zvona, 4 narukvice, ostalo 47 kom.) i 9 komada većih dimenzija (3 ogledala s ručkom, zdjela, brončana bočica, 4 brončana lanca).
- Srebrnih predmeta - 47 kom. (od toga 19 naušnica, 8 novčića, 9 prstena, 2 igle, ostalo 9 kom.)
- Koštanih predmeta - 3 kom. (od toga 2 igle, 1 ulomak prstena)
- Mjedenih predmeta - 1 kom. (fibula)
- Željeznih predmeta 2 kom. (1 strelica, 1 alka)

- Zlatnih predmeta - 6 kom. (4 naušnice, 1 prsten, 1 perlica)
- Srebrnih predmeta s pozlatom - 4 kom. (3 naušnice, 1 prsten)
- Olovnih predmeta - 13 kom. (6 ogledala, 4 pločice, 3 predmeta nepoznate namjene)
- Jantarnih predmeta - 13 kom. (7 perlica, 1 prsten, 5 privjesaka)

Navedena građa potječe sa slijedećih lokaliteta: Asseria 2002., Asseria 2003., Asseria 2007., Zadar - Katedrala sv. Stošije 2006./2007., Sv. Viktor - Telašćica 2008., Pag - Caska 2007., Zadar - Hypobanka 2004./2006., Zadar - T.C. Relja 2005./2007., Zadar - Relja vrt 2005./2006., Biograd na moru - Sv. Evangelista 2008., Biograd na moru - Trg Sv. Stošije 2008., Biograd na moru - Ulica Sv. Ivana 2008., Radašinovci - Vinogradine 2007., Rogovo - Sv. Roko 2008., Starigrad - Sv. Petar 2008. i Udbina - Sv. Jakov 2008.

- Do srpnja 2008. trajao je sulfatni postupak odsoljavanja željeznih predmeta. Postupak je uključivao redovito pražnjenje i punjenje komore svježe pripremljenim kemikalijama, a na kraju ispiranje predmeta velikim količinama destilirane vode.
- Radi potreba Odjela za podvodnu arheologiju rađene su analize dokazivanja klorida u otopinama vode (metoda po Mohru), postupak koji se koristi za određivanje završetka postupka desalinizacije predmeta izvađenih iz mora.
- U restauratorskoj radionici Krševan očišćeno je i konzervirano 50-ak kamenih urni s lokaliteta istraženih 2005. i 2006. g. (T.C. Relja, Relja - Vrt, Hypo banka i Zrinsko-Frankopanska ulica) koje su zaprimljene 17. i 18. travnja. U istu radionicu na konzervaciji je 8 kamenih spomenika predviđenih za stalni postav antike.

2.3. Restauracija

U razdoblju od sredine lipnja do kraja 2008. g. u restauratorskoj radionici Muzeja za kamen, freske, mozaik i keramiku obrađena je različita arheološka građa.

Kameni spomenici:

- Ulomak sarkofaga s prikazom ratnika s lokaliteta Smilčić (bijeli mramor),
- Ulomak sarkofaga s prikazom erota s nepoznatog lokaliteta (žučkastobijeli mramor s crvenim žilama).

Freske:

- 2 veća ulomka (freska zajedno s ostatkom zida) s lokaliteta Zadar (Iader) 1995./1996., Š. Kožičića (Šetnica).
- 82 ulomka s lokaliteta Zadar (Iader), 1964., Forum (prilikom gradnje kuće Rašica).

Keramički predmeti:

- Kipić Apolona od pečene gline, crveno-narančaste boje s nepoznatog nalazišta,
- Keramički antefiks svijetlosmeđe boje s lokaliteta Radovin kod Zadra 1961.,
- 131 lucerna s lokaliteta u Zadru i njegovoj okolini,
- Kulturna posuda - riton,
- Prapovijesna posuda većih dimenzija s lokaliteta Nin, 1966.,
- Ulomcima prapovijesne posude,
- Prapovijesni vrčić ili čaša,
- Zvonoliki krater s omega ručkama s lokaliteta Nadin, 1968. - Ograda,
- Skifos većih dimenzija, s lokaliteta Nadin 1986. - Ograda.

Od 12. svibnja u radionici djeluje vanjska suradnica Marija Karmelić budući da je djelatnica M. Zorica već duže vremensko razdoblje zbog bolesti bila odsutna s posla, pa je taj dio stručnoga rada doslovce stao. Zbog izobrazbe spomenute, od kraja lipnja 2008. radionica blisko surađuje s HRZ-om, restauratorskom radionicom Arheološkog muzeja Istre u Puli i restauratorskom radionicom Arheološkog muzeja u Zagrebu. Zbog kamenih ulomaka i carskih statua iz Nina uspostavljena je i tijesna suradnja s privatnom restauratorskom radionicom "Krševan" i s HRZ-ovom radionicom za kamen u Splitu.

2.4. Ostalo

- Izrada suvenira

U radionici za restauraciju i proizvodnju suvenira koju vodi djelatnik Frane Šunić, tijekom 2008. g. obnovljeno je 12 silikonskih kalupa, izrađeno je 140 novih gipsanih kalupa za lijevanje kopija antičkih uljanica, 400 keramičkih replika uljanica i drugih keramičkih predmeta, izrađeni su modeli, kalupi i 50-ak suvenira Arsenala, te 400 nedovršenih odljeva/suvenira od umjetnog kamena. Voditelj radionice sudjelovao je u brojnim radnjama oko povratka starih obnovljenih postava srednjega vijeka i prapovijesti, poput saniranja kamenih obloga umjetnim kamenom, lijepljenja novoizrađenih fotografija u srednjovjekovnoj zbirci, itd.

Najveći uspjeh radionice zasigurno je izrada 60-ak funkcionalnih kopija antičkih uljanica krajem 2008., koje su pružile nezaboravan dekor tijekom manifestacije Noć muzeja 2009. u sklopu izložbe *Lux in tenebris - svjetlo u tmini*.

3. DOKUMENTACIJA

3.1. Inventarna knjiga

U novu inventarnu knjigu koja se vodi u programu M++ tijekom u tijeku 2008. g. upisano je više od 8.500 novih inventarnih jedinica, i to: na antičkom odjelu 7.456 predmeta (K. A. Giunio - 1.306, T. Alihodžić – 1.871, J. Vučić - 370, vanjski suradnici I. Prtenjača - 1.625, I. Juras - 2.151, F. Jurković 76; od ukupnog broja 90% ili oko 6.000 predmeta je antičko staklo), na srednjovjekovnom odjelu 506 predmeta (vanjski suradnik M. Karmelić - 57, ostalo R. Jurić), na odjelu za podmorsku arheologiju 501 predmet (S. Gluščević) i u Muzeju ninskih starina 263 predmeta (M. Radović, M. Predovan; u privremenu knjigu ulaska uvedeno je daljnjih 740 predmeta). Voditeljica i jedini djelatnik prapovijesnog odjela proteklu je godinu provela na porodiljnom dopustu što je rezultiralo mirovanjem na području stručne obrade i inventarizacije.

3.7. Planoteka i fond dokumentacijskih crteža

Izrađena je propisana tehnička dokumentacija (tlocrti i pogledi na zidove, crteži grobova, fotogrametrijski snimci sonde i dr.) sa svih arheoloških lokaliteta na kojima su vođena sustavna i zaštitna arheološka istraživanja (I. Čondić, J. Vučić, R. Žunić; za lokalitete Gornji most i Sv. Grgur u Ninu - Damir Martinov). 80 crteža u olovci ranokršćanskih glinenih svjetiljki iz Arheološkog muzeja Zadar, tuširanje 13 crteža i crteži 58 pogleda.

4. KNJIŽNICA

4.1. Nabava

Nabavljena su 363 sveska knjiga i časopisa, od čega razmjenom 289, kupnjom 24, darovanjem 37, a vlastitom nakladničkom djelatnošću 6 svezaka knjiga, časopisa i primjeraka sitnoga tiska te 7 fotokopija knjiga zbog nemogućnosti nabave originalnog primjerka.

4.2. Stručna obrada knjižničnog fonda

Inventirano je 285 sv. knjiga i 734 sv. časopisa (domaći=47, strani=687) ili ukupno 1.019 svezaka. Preuzimanjem bibliografskih zapisa (433), uzajamnom katalogizacijom (350) te katalogizacijom normativne baze (185) Knjižnica je povećala broj pretražive građe za 968 svezaka.

4.4. Služba i usluge za korisnike

Evidentirana su 124 zaduženja za djelatnike Muzeja te 217 za studente i druge korisnike, dok je korisničkih upita bilo znatno više.

4.5. Ostalo

Revizija i otpis knjižnične građe

Tijekom 2008. u skladu s "Pravilnikom o reviziji i otpisu knjižnične građe" u Knjižnici je provedena revizija kompjutorski neobrađenog dijela knjižničnoga fonda. Povjerenstvo za reviziju radilo je u sastavu: Kornelija A. Giunio, viši kustos, predsjednik, Timka Alihodžić, kustos, član i Jakov Vučić, kustos, član, Ivana Prtenjača, kustos, ispomoć. Revizijom su obuhvaćene:

1. Zbirka monografija (stari fond) 4.412 sv.,
2. Zbirka separata, 852 sv.,
3. Zbirka miscellane, 407 sv.,
4. Priručna zbirka, 424 sv.,
5. Zbirka stare građe, (RARA) 393 sv.
6. Zbirka periodike, 7.870 sv.

Ukupan broj revidiranih monografskih publikacija (knjiga) iznosi 6.488 svezaka. Ukupan broj revidiranih serijskih publikacija (časopisi) iznosi 7.870 sv. Sveukupna broj revidiranih publikacija iznosi 14.358 svezaka.

Iz fonda Knjižnice otpisano je 780 svezaka knjižnične građe koja se svojim sadržajem nije uklapala u strukturu fonda (npr. moderna i suvremena umjetnost) te 35 svezaka jako oštećenih knjiga (oštećenja od vlage, necjeloviti listovi). Interes za dio otpisanih publikacija iskazala je Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu kojoj smo dostavili 122 publikacije. Prema opsegu posla i njegovoj važnosti provođenje postupka revizije i otpisa u protekloj je godini (2008.) označio "najznačajniji" dio knjižničnoga poslovanja.

5. STALNI POSTAV

5.1. Novi stalni postav

U 2008. završen je scenarij i sinopsis novoga stalnog postava antike i on je prezentiran/obranjen na sjednici Hrvatskog muzejskog vijeća 11. ožujka 2008. (D. Maršić, K. Giunio). Autori stručne koncepcije djelatnici su Antičkog odjela Muzeja na čelu s K. Giunio, voditelj Odjela za podmorsku arheologiju S. Gluščević i djelatnica Muzeja u mirovini B. Nedved. Uz prethodnu suglasnost Upravnog vijeća prihvaćena je ponuda arhitektonskog biroa AB Forum na čelu s dipl. arh. Igorom Pedišićem za izradu idejnog projekta postava. Nažalost, s obzirom na to da je I. Pedišić bio i projektant i nadzor izvedbe novih stropova s rasvjetom, posao se otegao do studenoga 2008. [u trenutku pisanja nastajanja izvješća idejni je projekt razmotren i odobren na sastanku stručnoga Povjerenstva 9. 3. 2009.]. Tekstovi uvodnih tematskih legendi odavno su zgotovljeni i recenzirani, a u znatnoj je mjeri izabrana i inventirana građa za postav. Predviđen je broj od oko 2500 eksponata na površini od 500 m².

5.2. Izmjene stalnog postava

Početakom 2008. g. započela je druga faza obnove zgrade Muzeja - postavljanje novih stropova i rasvjete - zbog čega su morali biti sklonjeni i privremeno pohranjeni stalni postavi srednjega vijeka i prapovijesti, osim kamenih spomenika koji su zaštićeni su na licu mjesta. Nakon završetka radova započeto je s ponovnim postavljanjem izložbi, ali ovaj put u novom

obnovljenom ruhu, poštujući staru koncepciju. Za tu prigodu računalno su obrađene sve stare fotografije iz postava, stari crteži i karte i priređeni za nove panoje prapovijesne i srednjovjekovne zbirke. U rujnu je u cijelosti vraćen stalni postav srednjeg vijeka kojom prilikom su prema Kalelargi i tzv. šetnici postavljene nove velike crno-bijele fotografije čiji su negativi u vlasništvu Marije Gattin u Zagrebu. Tijekom druge polovice listopada 2008. g. vraćen je stalni postav prapovijesti, ali bez tematskih i predmetnih legendi čije je prevođenje i izrada u tijeku.

6. STRUČNI RAD

6.1. Stručna obrada muzejske građe

Nastavljena je stručna obrada stare i novopronađene muzejske građe, dijelom redovitom djelatnost (npr. zamjena antičkoga i prapovijesnog depoa praćena prepakiravanjem građe u nove kartonske kutije, pripreme za povremene izložbe - npr. antičke svjetiljke, stalni postav - predmeti predviđeni za izlaganje), a dijelom kroz djelatnost povezanu uz inventarizaciju staklene građe i njezino izdvajanje za stalni postav u novoosnovanom Muzeju antičkog stakla. Na taj je način napravljena kompletna revizija staroga materijala pohranjenoga u antičkoj zbirci, a stručno je obrađen i velik dio građe s lokaliteta Vrt Relja, Trgovinski centar 2, Hypo banka i dr. Sustavno se radilo i na obradi novopronađene srednjovjekovne arheološke građe (Zadar-Ulica R. Boškovića, Zadar-Sv. Dominik, Radašinovci, Stari Grad u Pagu, Starigrad-Sv. Petar, Povljana, Velim-Velištak, Bibinje-Sv. Petar, Pridraga-Sv. Martin i dr.) te podmorske građe.

Kataloški je obrađeno (i inventirano) 125 glinenih svjetiljki u sklopu pripremnih radova na izložbi *Lux in tenebris - svijetlo u tmini* predviđenoj za Noć muzeja 30. siječnja 2009. i 103 ranokršćanske glinene svjetiljke za potrebe monografije *Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkom muzeju Zadar*.

Stručno je obrađeno i inventirano i stotinjak primjeraka srednjovjekovne glazirane keramike. U Muzeju ninskih starina započelo se s obradom materijala s prethodnih istraživanja - Kraljevac, Vrt Sirotković, Bedemi i Sv. Asel - s ciljem selekcije materijala i njegove pripreme za unos u program M++.

6.5. Posudbe i davanje na uvid

Posudba i povrat muzejske građe

- U veljači je desetak kamenih spomenika i tridesetak manjih predmeta vraćeno iz Galerije Klovićevi dvori s izložbe *Dalmatinska zagora - nepoznata zemlja*.
- Za potrebe izložbe *Imaginarni svijet zagonetnih predmeta od bjelokosti, kosti i roga*, koju je priredio Muzej Mimara iz Zagreba u trajanju od prosinca 2008. do kraja siječnja 2009., načinjen je izbor, kataloška obrada i pakiranje 9 predmeta pohranjenih u zbirci srednjovjekovnog odjela (koštani recipijenti, iglenici, češljevi i pršljeni).
- Muzeju grada Šibenika posuđen je fragment atičkoga sarkofaga s motivom Ahila i Prijama predviđen kao eksponat za izložbu *Arheološki tragovi kultova i religija na šibenskom području*.

Davanje na uvid

- Popis domaćih i stranih korisnika kojima je građa dana na uvid: Omer Rak, Šibenik - uvid, i snimanje falusoidnih neolitičkih ritona, ritona sa spiralama, zemljanog lika i klečćeg ritona za potrebe publiciranja knjige *Danilski rhyton: struktura i simbolika kultne posude iz srednjeg neolitika* (8. veljače 2008.); Mislav Hollos - snimanje pluteja iz crkve sv. Nediljice i portala crkve sv. Lovre te dozvola za objavljivanje fotografije Sv. Križa iz 1950-ih godina, sve za potrebe projekta *Hrvatski arhitektonski spomenici* u izdanju Školske knjige Zagreb (datum); Karla Gusar, Sveučilište u Zadru - dan je na uvid veći broj ulomaka kasnosrednjovjekovne i novovjekovne keramike za pisanje doktorske disertacije; Ozana Martinčić, Leksikografski zavod Miroslava Krležje - dan je uvid u fotografije grobova pronađenih uz crkvu sv. Asela za pisanje magistarskog rada *Paleodemografska i paleopatološka analiza ljudskog osteološkog materijala sa srednjovjekovnog groblja uz crkvu sv. Asela u Ninu*.

6.6. Sudjelovanje na kongresima i savjetovanjima

- Od 13. do 17. listopada 2008. djelatnici Muzeja K. Giunio, T. Alihodžić i M. Radović sudjelovali su na Znanstvenom skupu *Novija arheološka istraživanja u Slavoniji i Baranji* i Godišnjoj skupštini Hrvatskog arheološkog društva u Osijeku. Muzejska pedagoginja C. Raspović sudjelovala je na V. međunarodnom skupu muzejskih pedagoga Hrvatske s

predavanjem "Doživljaj u plavom" na kojem je predstavljen projekt pod istim nazivom koji je organiziran 2007. za Međunarodni dan muzeja.

- Za isti skup muzejski savjetnik R. Jurić pripremio je referat "Arheološki muzej i učenička populacija", ali zbog tekućih obveza nije osobno nazočio skupu.
- 30. listopada skupina djelatnika Muzeja organizirano je posjetila izložbu *Stećci i Expresionisti - tiha pobuna* postavljenu u Klovićevim dvorima u Zagrebu.
- Na kongresu IKUWA 3 održanom u Londonu u srpnju mjesecu S. Gluščević održao je predavanje "Ancient port in Zaton near Zadar (Croatia)". Isti je na međunarodnom kolokviju *Rimske keramičarske i staklarske radionice* u Crikvenici u listopadu održao predavanje "Staklarska radionica (radionice) antičkog Zadra" i prikazao poster "Proizvodnja amfora Dr. 6B u Novalji na otoku Pagu". U istome mjesecu sudjelovao je na 2. jadranskoj konferenciji o ronjenju u Šibeniku s predavanjem "Antička luka u Zatonu kod Zadra". Na XIV. savjetovanju MIC-a (25.-29. studenog 2008.) u Puli pod nazivom "Putovi i trgovina od prapovijesti do ranog srednjeg vijeka" održao je predavanje "Jadranski pomorski putovi s posebnim obzirom na zadarski akvatorij".

6.7. Publicistička djelatnost stručnih djelatnika

I. Čondić:

- *Izrada tehničke dokumentacije na trasi autoceste Zagreb-Split kod Nadina*, Diadora 22, Zadar 2007., str. 341-357.

N. Čondić:

- *Istraživanja na Cvijinoj gradini u Kruševu kod Obrovca*, Diadora 23, Zadar 2009. (u tisku).

K. Giunio:

- *Amuleti egipatskog kulturnog kruga i grob 877 s nekropole na Relji u Zadru*, Diadora, 22, Zadar 2007., str. 69-92. (zajedno sa S. Gluščević).
- *Zadar - Poljana pape Ivana Pavla II., zaštitna arheološka istraživanja 2006./2007.*, Hrvatski arheološki godišnjak, 4 (u tisku).
- *Skulpture Nimfi iz Jadera*, Archaeologia Adriatica, 2 (u tisku).

S. Gluščević:

- *Antička luka-nalazi, izložba arheoloških artefakata* (Katalog izložbe), Zadar 2008.
- *Antička luka u Zatonu kod Zadra*, Zbornik radova, Druga jadranska konferencija o ronjenju, Arheološko i radno ronjenje, Šibenik 2008., str. 41-45.
- *Antički brodolom iz 1. st. n. Kr. na Grebenima kod otoka Silbe (preliminarni rezultati)*, *Adriatica maritima mediteranea*, 7, Roma 2008.

R. Jurić:

- *Istraživanje srednjovjekovnih nalazišta u Korlatu kod Benkovca*, *Starohrvatska prosvjeta*, ser. III, sv. 34, Split 2007., str. 267-280.
- *Ranosrednjovjekovno groblje u Velimu kod Benkovca*, *Diadora* 22, Zadar 2007., str. 217-233.
- *Istraživanja u Starom gradu u Pagu*, *Diadora* 22, Zadar 2007., str. 269-280. (zajedno sa Š. Batović).
- *Obilat stručni i znanstveni opus-veliki doprinos hrvatskoj arheologiji*, *Zadarski list (Donat)*, 29. srpnja 2008., str. 30.
- *Katalog recipijenata*, *Imaginarni svijet zagonetnih predmeta od bjelokosti, kosti i rožina* (Katalog izložbe, Muzej Mimara), Zagreb 2008., str. 79.
- *Katalog iglenika*, *Imaginarni svijet zagonetnih predmeta od bjelokosti, kosti i rožina* (Katalog izložbe, Muzej Mimara), Zagreb 2008., str. 91-92.
- *Katalog češljeva*, *Imaginarni svijet zagonetnih predmeta od bjelokosti, kosti i rožina* (Katalog izložbe, Muzej Mimara), Zagreb 2008., str. 115.
- *Katalog pršljenova*, *Imaginarni svijet zagonetnih predmeta od bjelokosti, kosti i rožina* (Katalog izložbe. Muzej Mimara), Zagreb 2008., str. 122.
- *Umjetnost rezbarenja bjelokosti* (Katalog), *Imaginarni svijet predmeta od bjelokosti, kosti i rožina* (Katalog izložbe, Muzej Mimara), Zagreb 2008., str. 48.
- *Boris Ilakovac (1924.-2008.)*, *Obavijesti HAD-a*, 3, Zagreb 2008., str. 214-216.
- *Vlajo u Bodulima*, *Skriveno kameno blago Ravnih kotara i Bukovice* (katalog izložbe), Pučko otvoreno učilište Preko, galerija "Dom na žalu", Preko 2008. (bez paginacije).
- *Starigrad-Palencia - Sv. Petar*, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 4 Zagreb 2008 (u tisku).

- *Pag-Stari Grad*, Hrvatski arheološki godišnjak, 4, Zagreb 2008. (u tisku)
- *Povljana-Obatnice, Stara Povljana-Sv. Martin*, Hrvatski arheološki godišnjak, 4, Zagreb 2008. (u tisku)
- *Zadar - Sv. Dominik*, Hrvatski arheološki godišnjak, 4, Zagreb 2008. (u tisku).
- *Ulica Ruđera Boškovića u Zadru*, Hrvatski arheološki godišnjak, 4, Zagreb 2008. (u tisku).
- *Radašinovci-Vinogradine*, Hrvatski arheološki godišnjak, 4, Zagreb 2008. (u tisku).
- *Radašinovci-Vinogradine 1999.-2007.*, Diadora 23, Zadar 2008. (u tisku).
- *Arheološka istraživanja u Udbini (1996.-2006.)*, Znanstveni skup Hrvatskoga arheološkoga skupa u Gospiću 2007., Izdanja HAD-a (u tisku).
- *Arheološka istraživanja katedrale Sv. Jakova u Krbavi (Udbini 2000.2006.)*, Znanstveni skup "Identitet: korijeni i razvitak", Gospić 2007. (u tisku).
- *Arheološki muzej u Zadru od 1944. do 1991.*, Znanstveni skup "Zadar i okolica od II. svjetskog rata do Domovinskog rata", Zadar 21. studenoga 2007. (u tisku).
- *Uspomeni dr. Borisa Ilakovca (1924.-2008.)*, Diadora 23, Zadar 2008. (u tisku).

J. Lovrić:

- *Konzervatorsko-restauratorski zahvati na predmetima s nalazišta Nin - Sv. Duh*, Diadora 22, Zadar 2007, 359-367.

D. Maršić

- *Palimpsest reljef iz crkve sv. Mihovila u Zadru*, Diadora 23, Zadar 2009 (u tisku).

M. Radović

- *Nin - Plokata*, Hrvatski arheološki godišnjak, 4/2007, Zagreb 2009. (u tisku).

6.8. Stručno usavršavanje

Stručne ispite za zvanje kustosa položili su: Mate Radović s temom "Starohrvatska groblja nastala uz istovremene ranosrednjovjekovne objekte", Jakov Vučić s temom "Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkom muzeju Zadar", vanjski suradnici Marija Karmelić s temom

"Glazirana srednjovjekovna keramika s lokaliteta Vrana - crkva sv. Katarine" i Ivana Prtenjača s temom "Lončarski pečati s lokaliteta Sv. Ivan i kod "Zdravljaka" u Zadru".

6.10. Urednički poslovi, recenzije knjiga i članaka

Urednički poslovi odnosili su se na konačnu pripremu i tiskanje 22. sveska Diadore (R. Jurić i D. Maršić), prikupljanje, lektoriranje, recenziju i prevođenje radova za novi 23. svezak časopisa Diadora koji se treba pojaviti u novom ruhu (D. Maršić), poslove u svezi s tiskanjem kataloga izložbe *Joso Špralja - arheološka fotografija. Fotografija u Arheološkom muzeju Zadar od 1953. do 1961.*, dovršetak rukopisa monografije *Ugradbeni i građevni portretni reljefi u Istriji i Dalmaciji*, pisanje i sve potrebne pripremne radnje na katalogima *Lux in tenebris - svijetlo u tmini* (J. Vučić - K. Giunio) i *Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkom muzeju Zadar* (J. Vučić).

6.11. Djelovanje u strukovnim društvima

Svi su djelatnici Muzeja nastavili su dosadašnje sudjelovanje u strukovnim društvima posebice u Hrvatskom arheološkom društvu (HAD). Kornelija A. Giunio član je Associazione Nazionale per Aquileia u Akvileji (Italija). R. Jurić, muzejski savjetnik, član je HAD-a, Matice hrvatske, Hrvatskog muzejskog društva, Hrvatskoga kulturnog društva "Napredak", Etičkog vijeća zadarske bolnice, Odbora za kulturu Zadarske nadbiskupije, Suda časti Hrvatskoga arheološkoga društva, Nadzornog odbora Hrvatskog kulturnog društva "Napredak" i viši sveučilišni predavač Sveučilišta u Zadru.

6.12. Informatički poslovi Muzeja

U drugoj polovici 2008. dovršena je izrada engleske verzije web stranice Muzeja koja je u cijelosti preslik hrvatske stranice. Nova adresa Muzeja je www.amzd.hr.

6.13. Ostalo

S Gradom Novaljom dogovorena je suradnja glede muzeološke djelatnosti (izrada stalnog

postava zbirke Stomorica - ranokršćanski i srednjovjekovni spomenici).

Suradnja sa srodnim ustanovama

- Nastavljena je veoma plodna i raznovrsna stručna i znanstvene suradnja s ustanovama i udrugama u Hrvatskoj i Zadru: Arheološkim muzejima u Zagrebu i Puli (posebice na polju restauracije i konzervacije građe), Upravom za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjelima u Zadru i Gospiću, Sveučilištem u Zadru (Odjel za arheologiju, Odjel za povijest, Odjel za povijest umjetnosti, Odjel za informatologiju i komunikologiju i dr.), Muzejem hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, Zavičajnim muzejima u Biogradu, Benkovcu i Obrovcu, Muzejem Like u Gospiću, Institutom za arheologiju u Zagrebu, Odsjekom za arheologiju HAZU u Zagrebu, Hrvatskim arheološkim društvom u Zagrebu, Hrvatskim muzejskim društvom u Zagrebu, napose Sekcijom za muzejsku pedagogiju, Zavodom za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Stalnom izložbom crkvene umjetnosti u Zadru, Narodnim muzejem u Zadru, Muzejem grada Šibenika (gostovanje izložbe Novija arheološka istraživanja u Lici koju su zajednički priredili Muzej Like i Arheološki muzej Zadar), Državnim arhivom u Zadru, Znanstvenom knjižnicom u Zadru, Gradskom knjižnicom u Zadru, Arsenalom u Zadru, Maticom hrvatskom u Zadru i Ninu.
- Djelatnica antičkog odjela, T. Alihodžić, rujnu 2008. g. sudjelovala je u svojstvu suvoditelja na sustavnim arheološkim istraživanjima u Caskoj na otoku Pagu (voditelj istraživanja dr. sc. Anamarija Kurilić).
- Voditelj Odjela za podmorsku arheologiju S. Gluščević sudjelovao je u 2008. god. u radu na TEMPUS projektu (Zadar i Plymouth).
- I ove godine u Arheološkom su muzeju boravili kolege sa Sveučilišta u Tokiju, pod vodstvom prof. I. Nakaia, koji su nastavili s analizom staklenog materijala u suradnji s kolegom S. Gluščevićem.
- Vrijedna suradnja ostvarena je s Muzejom u Mainzu gdje je na zahtjevu konzervaciju poslano nekoliko vrijednih artefakata predviđenih za stalni postav antike, čiju konzervaciju nije moguće provesti u Hrvatskoj.

7. ZNANSTVENI RAD

7.2. Publicirani radovi

K. Giunio:

- *Carski kult u Aseriji*, Asseria, 5, Zadar 2007., str. 139-164.
- *Razmišljanja o zapadnom dijelu povijesne jezgre Zadra u antičko doba: ... et tepidum in molles zephyros excurrit Iader ...*, Histria Antiqua, 16, Pula 2008., 243-252.

K. Giunio - S. Gluščević:

- *Amuleti egipatskog kulturnog kruga i grob 877 s nekropole na Relji u Zadru*, Diadora, 22, Zadar 2007., str. 69-92.

S. Gluščević - M. Čelhar - M. Ilkić:

- *Numizmatički nalazi iz antičke nekropole na području Trgovinskog centra Relja u Zadru*, Diadora, 22, Zadar 200., str. 7-67.

S. Gluščević:

- *Archaeological analysis of Roman glass excavated from Zadar, Croatia by a newly developed portable XRF spectrometer for glass* (K. Tantrakarn, N. Kato, A. Hokura, I. Nakai Y. Fujii & S. Gluščević), Spectrometry, 2008.

D. Maršić:

- *Monumentalna portretna stela iz Medviđe*, Diadora 22, Zadar 2007., str. 93-117.
- *Nadgrobna ara Marka Ulpija Veracija iz Arheološkog muzeja u Splitu*, Opuscula archaeologica, 31, Zagreb 2007., str. 183-203.

7.3. Znanstveno usavršavanje

- Voditeljica Antičkog odjela Muzeja, mr. sc. Kornelija A. Giunio nastavila je s izradom doktorske disertacije "Svećenici i svećeničke organizacije u rimskoj provinciji Dalmaciji" prijavljene na Sveučilištu u Zadru (mentor akademik Nenad Cambi). Ista je suradnik na znanstvenom projektu doc. dr. sc. Željka Miletića "Kult i religija na istočnoj obali Jadrana"

i na znanstvenom projektu doc. dr. sc. Miroslava Glavičića "Antički gradovi i naselja u Liburniji" Sveučilišta u Zadru, obuhvaćenih u program akademika Nenada Cambija "Istraživanje antičke civilizacije i kulture na istočnom Jadranu".

- Voditelj srednjovjekovnog odjela Radomir Jurić nastavio je doktorski studij na Sveučilištu u Zadru intenzivno radeći na temi "Starohrvatski nakit u Dalmatinskoj Hrvatskoj i Istri od 7. do 11. st."
- Voditelj Muzeja ninskih starina Mate Radović nastavio je magistarski studij na Sveučilištu u Zadru na temu "Starohrvatska groblja 7. - 12. stoljeća na području Sjeverne Dalmacije".

9. IZLOŽBENA DJELATNOST

- *Asseria - deset godina istraživanja*

Galerija crkve sv. Donata

Izložba je otvorena 25. siječnja u povodu Noći muzeja 2008. i trajala je nekoliko tjedana

Autor koncepcije i likovnog postava: I. Fadić

Vrsta izložbe: retrospektivna, arheološka

- *Joso Špralja - arheološka fotografija. Fotografija u Arheološkom muzeju Zadar od 1953. do 1961.*

Galerija crkve sv. Donata, 3. rujna - prosinca

Autori koncepcije i likovnog postava: Kornelija A. Giunio, Timka Alihodžić, Jakov Vučić, Elena Špralja Saldini

Katalog izložbe napravljen je i u tiskanom i u elektronskom izdanju. Izložbu je pratila prodajna akcija službenih plakata i fotografija-izložaka.

- *Antička luka - nalazi*

Prostori općine Zaton, srpanj 2008.

Autor izložbe: S. Gluščević

Vrsta izložbe: edukativna

10. IZDAVAČKA DJELATNOST

10.1. Tiskovine

- 22. svezak časopisa *Diadora* opsega 394 str., s priložima 16 autora
- Katalog izložbe *Joso Špralja - Arheološka fotografija. Fotografija u Arheološkome muzeju Zadar od 1953. do 1961.* (i u elektronskom izdanju).

11. EDUKATIVNA DJELATNOST

11.1. Vodstva

Kroz Zadar, Nin, Srednjovjekovnu zbirku Arheološkoga muzeja, stalni postav Muzeja ninskih starina i još neka značajnija arheološka nalazišta provedeno je više skupina i pojedinaca. U poslovima vodstva prednjačili su muzejski pedagog C. Raspović, voditelj srednjovjekovnog odjela R. Jurić, voditelj Muzeja ninskih starina M. Radović, ali su sudjelovali i drugi djelatnici Muzeja.

11.2. Predavanja

U sklopu radionice *Muzej u slici i riječi* I. Čondić održao je kratko predavanje o povijesti stripa i ilustracije.

11.3. Radionice

U 2008. g. pedagoška se djelatnost odvijala u otežanim uvjetima zbog zatvorene zgrade Muzeja i ograničenih financijskih sredstava. Najznačajnije su aktivnosti bile:

- nabava materijala i proučavanje literature o rimskoj odjeći s ciljem izrade nekoliko kompleta odijela za različite aktivnosti, kao npr. Noć muzeja, otvaranje stalnog postava antike i sl.,
- kupovina žice i ostalih potrepština za radionicu s temom izrade nakita,

- "Muzej u slici i riječi" - radionica i izložba u povodu Međunarodnog dana muzeja, a u sklopu projekta muzeja Hrvatske pod nazivom "Original". Radionicu je vodila muzejski pedagog C. Raspović u suradnji s muzejskim dokumentaristom I. Čondićem. Sastojala se od interaktivnih radionica na kojima su posjetitelji imali priliku upoznati se s načinom nastanka muzejske dokumentacije (tehničkog crteža) i poviješću stripa i ilustracije o čemu je uz video projekciju kratko predavanje održao I. Čondić. Na izložbi su prikazani originalni crteži nastali tijekom prošlih godina u crtaonici i na terenu i stripovi nastali od polaznika radionice. Od radova polaznika napravljen je i katalog koji se dijelio na otvorenju 16. svibnja u crkvi sv. Donata.

12. ODNOSI S JAVNOŠĆU

12.1. Press / 12.2. Sudjelovanje u televizijskim i radio emisijama

U televizijskim je emisijama popraćeno nekoliko događanja u Arheološkom muzeju Zadar:

- Otvaranje izložbe *Asseria - deset godina istraživanja* u Noći muzeja 2008., otvaranje srednjovjekovne zbirke Muzeja i predstavljanje 22. sveska časopisa *Diadora*, itd.
- Muzejski pedagog C. Raspović i dokumentarist I. Čondić gostovali su na Radio Zadru u emisiji o kulturi povodom radionice stripa i izložbe "Muzej u slici i riječi" 18. 5. 2008.
- S. Gluščević dao je interview za list *Naši školji* u Preku, sudjelovao u snimanju emisije o brnistri za emisiju *More* HRT-a, te u razgovoru s Radio Zadrom.

12.4. Ostalo

- Ostvarena je veoma plodna suradnja s lokalnim zajednicama (gradovima), hotelskim kućama, turističkim zajednicama i agencijama.
- Suradivalo se i s gradovima Pagom, Zadrom, Biogradom, Ninom, Zadarskom županijom, Gospićko-senjskom biskupijom, te općinama Poveljana, Starigrad-Paklenica, Poličnik, Bibinje, Stankovci, Sv. Filip i Jakov i dr.

- Od hotelskih kuća i TZ plodna je suradnja ostvarena s Turisthotelom, hotelima Alan i Rajna u Starigradu-Paklenici, Turističkom zajednicom Općine Poveljana, Turističkom zajednicom Grada Nina, Turističkom zajednicom grada Biograda i dr.
- Veliki interes javnosti i medija privukli su konzervatorski radovi na brodovima tipa *Condura Croatica* izloženima u Muzeju ninskih starina.

13. MARKETINŠKA DJELATNOST

Od lipnja 2008. Muzej je dobio na korištenje prodajni prostor u zgradi Arsenala u kojemu je otvorio prodavaonicu suvenira. Za tu su priliku izrađene posebne izložbene vitrine, od kojih jedna s rasvjetom. Prodavaonica je bila otvorena cijelu turističku sezonu, zatvorena je u prosincu, a ponovno otvorenje očekuje se u travnju 2009. g. Tako je prodajnoj izložbi suvenira Zadarske županije, održanoj u zgradi Arsenala, Muzej protekle godine bio direktno nazočan.

14. UKUPAN BROJ POSJETITELJA

Muzej su posjetila ukupno 67.092 posjetitelja s plaćenim ulaznicama, što je u odnosu na 2007. g. povećanje za 5.340 posjetitelja. Od toga broja 56.172 posjetitelja otpada na crkvu sv. Donata, 625 na sam Muzej (otvoren u studenom 2008.) i 10.295 na Muzej ninskih starina. Tome broju treba pridodati i broj od oko 1.010 posjetitelja za Noć muzeja 2008., koji nisu evidentirani plaćenim ulaznicama.

15. FINANCIJE

15.1. Izvori financiranja

- RH: 5.435.483,00 kn
- Lokalna samouprava: 220.115,00 kn
- Vlastiti prihodi: 628.532,00 kn
- Donacije: 28.000,00 kn
- Ostali prihodi (za istraživanja): 403.000,00 kn

15.2. Investicije

Konačno je realiziran investicijski program rekonstrukcije strojarskih instalacija Muzeja i postavljanja novih stropova i rasvjete. Krajem 2007. raspisano je javno nadmetanje za izvođenje 2. faze radova (stropovi i rasvjeta) prema izvedbenom projektu AB Forum iz Zadra, na kojemu je između pet pristiglih ponuda kao najpovoljnija ocijenjena ona zadarske tvrtke Nin elektrokommerce d.o.o. u iznosu od 2.574.052,25 kn (bez PDV-a). Radovi su izvođeni od 20. veljače do listopada, a tehnički prijem i primopredaja nakon uklanjanja zatečenih nedostataka izvršeni su 16. prosinca 2008. Ukupna vrijednost druge faze radove iznosi 2.337.686,89 kn.